

Combretum indicum (Rangoon creeper)

Classification-

Kingdom- Plantae

Division- Magnoliophyta

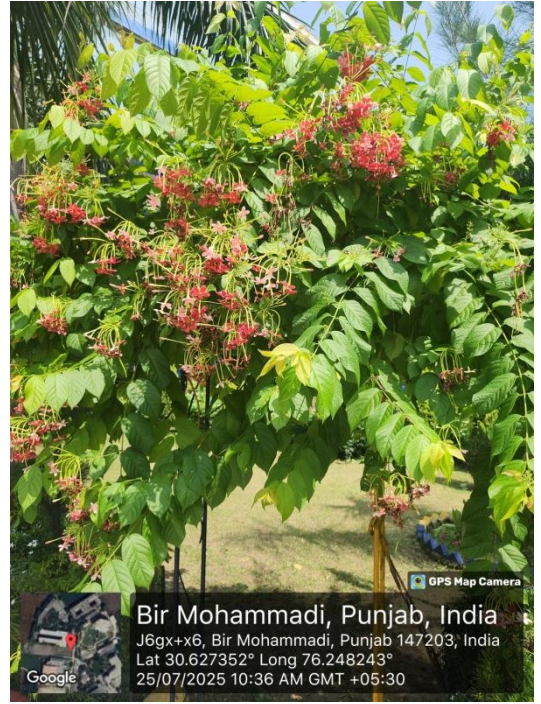
Class- Magnoliopsida

Order- Myrtales

Family- Combretaceae

Genus- *Combretum*

Species- *indicum*



Habitat- Commonly cultivated in gardens and along fences and walls in Punjab for ornamental and screening purposes; thrives in warm, sunny climates with moderate water.

Morphology- *Combretum indicum* is a fast-growing, woody, perennial climber or sprawling shrub that can reach 6–8 meters in height when supported. Leaves are simple, ovate, and opposite. The plant is well known for its spectacular, fragrant flowers that open white, turn pink, and then deep red as they mature—an adaptation to attract different pollinators over time. Flowers are borne in drooping clusters and bloom profusely in summer. The fruit is a dry, five-winged drupe. The vine has a vigorous growth habit and is deciduous in colder climates.

Economic Importance-

Leaves and roots used in folk remedies for diarrhea, fever, and inflammation.

Seeds contain quisqualic acid, a compound with neurological significance, though toxic in high doses.

Attracts pollinators such as bees and butterflies, promoting garden biodiversity.

कॉम्ब्रेटम इंडिकम (मधुमालती)

वर्गीकरण -

जगत – पादप

विभाग – मैग्नोलियोफाइटा

वर्ग – मैग्नोलियोप्सिडा

क्रम – मर्टेल्स

कुल – कॉम्ब्रीटेसी

जाति – कॉम्ब्रेटम

प्रजाति – इंडिकम

आवास (Habitat)

पंजाब में इसे बाग-बगिचों, बाड़ों और दीवारों के किनारे सजावटी और छाया प्रदान करने के उद्देश्य से उगाया जाता है। यह गर्म, धूप वाले मौसम और मध्यम जल की आवश्यकता वाले क्षेत्रों में अच्छी तरह पनपता है।

आकृति-विज्ञान (Morphology)

Combretum indicum एक तेजी से बढ़ने वाला, काष्ठीय (लकड़ीदार), बारहमासी बेल या झाड़ी है, जो सहारा मिलने पर 6–8 मीटर तक बढ़ सकता है। इसकी पत्तियाँ सरल, अंडाकार और विपरीत दिशा में स्थित होती हैं। यह पौधा अपनी आकर्षक और सुगंधित फूलों के लिए प्रसिद्ध है, जो शुरुआत में सफेद, फिर गुलाबी और बाद में गहरे लाल रंग के हो जाते हैं — यह रंग परिवर्तन विभिन्न परागणकर्ताओं को आकर्षित करने का अनुकूलन है। फूल लटकते हुए गुच्छों में आते हैं और गर्मियों में प्रचुर मात्रा में खिलते हैं। फल सूखा और पाँच पंखों वाला होता है। यह बेल ठंडे मौसम में पत्ते गिरा देती है और इसकी वृद्धि अत्यंत तीव्र होती है।

आर्थिक महत्व (Economic Importance)

इसकी पत्तियाँ और जड़ें पारंपरिक चिकित्सा में दस्त, बुखार और सूजन के इलाज में उपयोग की जाती हैं। बीजों में किस्कालिक एसिड पाया जाता है, जिसका तंत्रिका तंत्र पर प्रभाव होता है, हालांकि अधिक मात्रा में यह विषैला हो सकता है। यह मधुमक्खियों और तितलियों जैसे परागणकर्ताओं को आकर्षित करता है, जिससे बाग की जैव विविधता को बढ़ावा मिलता है।

ਕੌਬ੍ਰੇਟਮ ਇੰਡੀਕਮ (ਮਧੂਮਾਲਤੀ)

ਵਰਗੀਕਰਨ -

ਰਾਜ - ਪੌਦੇ

ਵਿਭਾਗ - ਮੈਗਨੋਲਿਓਫਾਈਟਾ

ਵਰਗ - ਮੈਗਨੋਲਿਓਪਸਿਡਾ

ਕ੍ਰਮ - ਮਿਰਟੇਲਜ਼

ਪਰਿਵਾਰ - ਕੰਬਰੀਟੇਸੀ

ਜੀਨਸ - ਕੌਬ੍ਰੇਟਮ

ਪ੍ਰਜਾਤੀ - ਇੰਡੀਕਮ

ਆਵਾਸ (Habitat)

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੌਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਗਾਂ, ਬਾੜਾਂ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਵਟੀ ਤੇ ਝਾਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਰਮ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਆਕਾਰ-ਵਿਗਿਆਨ (Morphology)

Combretum indicum ਇੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਵਾਲੀ, ਲੱਕੜੀਨੁਮਾ, ਬਹੁ-ਵਰਸ਼ੀ ਬੈਲ ਜਾਂ ਵਿਆਪਕ ਝਾੜੀ ਹੈ ਜੋ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ 6 ਤੋਂ 8 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਵੱਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੱਤੇ ਸਧਾਰਨ, ਅੰਡਾਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੌਦਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤੇ ਸੁਗੰਧਤ ਫੁੱਲਾਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਟੇ, ਫਿਰ ਗੁਲਾਬੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — ਇਹ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਾਗਣਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਲਟਕਦੇ ਗੁੱਛਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਧਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਫਲ ਸੁੱਕਾ, ਪੰਜ-ਪੰਖੀ ਡਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੈਲ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਪੱਤੇ ਝਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਾਧੂ ਗਤੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ (Economic Importance)

ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਇਲਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤ, ਬੁਖਾਰ ਅਤੇ ਸੋਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਕਵਾਲਿਕ ਐਸਿਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿਤਲੀਆਂ ਵਰਗੇ ਪਰਾਗਣਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਗ ਦੀ ਨੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।